

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *Eltemettük Keszler Józsefet*

Forrás:

Ujság

Bfv

(Hely)

1927. 9. 22

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Keszler József

Idő

"1927"

Személy

Eltemettük Keszler Józsefet

Friss gyásszal zeng még a halotti ének, a bucsuztató beszédek szomorú visszhangja alig hogy elszállt, s a fekete koporsó fölött, oh alig mult el még, hogy megdübörögtek az anyaföld kemény, de örök pihenést nyújtó göröngyei.

A halotti énekek pompájában őseihez megtért Keszler József, az *Ujság* felelős szerkesztője, a Tanárképző Intézet tudós professzora, a magyar kritika ünnepelelt disze, drága, bölcs öregember, aki volt s akinek az emlékezésben megmarad: Keszi bácsi.

Ólmos fehérek vágtatnak az égen, a szeptemberi szél nekiberzenkedik s átsüvölti a fekete gyűrűt, ami meghatott arcú emberekből formálódik a temető halottasháza előtt. Pálmák és délszaki növények díszorségében, koszoruhegy alatt, a gyertyák imbolygó fényében pihen a fekete koporsó mélyén a becsületes tollnak az a hőse, akinek utolsó tisztességére nemcsak hozzátartozói, barátai és tisztelői mentek el, de gondolatban ott áll az egész művelt magyar közönség, amelynek művészi hitét, izlését és ítéletét teremtette újra.

Mások fölött mondott ítéletet patriarchai életén keresztül s most a halál méltóságában fölötté mondanak ítéletet.

Talál-e valaki fogyatékoságot benne?

Hevesi Simon az egyház lobogóját hajtja meg koporsója előtt. Nagy volt mint ember. De ércméménységgel kitarított mint egyházának hű fia. A koporsó mellől az egyház szolgája kiáltja az egész világ felé: Legyetek hozzá hasonlóak! Kövessétek a példát!

Kóbor Tamás a kollégái nevében áll a koporsó elé. Hangját elfojtja a zokogás s patinás mondatai közben szomorúság fel-felcsuklik. Szem nem marad szárazon beszéde alatt. Keresetlen szavai negyvenöt újságíró lelkéből zokognak fel, akik bent dolgoztak abban a műhelyben, ahol Keszler József is vezette a munkát. Negyvenöt kolléga könnyes szeme kiáltja világnak: Derék ember volt! Szerető bajtárs!

Márkus Miksa szavai hangzanak fel. A magyar újságírotársadalom önmagát tiszteli meg, hogy lerójjja kegyeletét nagy halottja előtt. Példát mutatott az utána következőknek s igaz hittel munkálta a jövőt.

Sebestyén Károly lép elő. A magyar kriti-

kusok nevében bucsuzik s elhozta az Országos Sziniakadémia bucsuját. A mesterré arivált tanítványok hálája csendül fel szavalból. Keszler József nem élt hiába, ha az egész világ összes nemzeteivel vetekedő kritikus gárdát nevelt fel maga után.

Gál Gyula komoly alakja bontakozik ki a gyászoló sokaság fekete tömegéből. Az ezerszer megbírált színésztársadalom megköszön minden szigorú szót, mert érzi, hogy szeretet diktálta.

Most felzokog a gyászének s a menet megindul a sir felé. Az *Ujság* nyolc munkatársa viszi vállain a sir felé. Könnyük arcukba perreg, válluk meghajlik a teher alatt. Nem tenné le egyik sem. Nem adja át a helyét.

Mögöttük hömpölygő fekete tömeg. Csendes zokogás. A magyar kritika mestere tér meg örök nyugalomra. Megmutatta az igazi művészet nemes céljait s beteljesülését nem érthette meg.

Ott nyugszik az első sorban az egyház nagy halottai között.

Nemes eszméért küzdött s azok törhetetlen szeretetében halt meg.

Adja Isten, hogy kövesse új generáció, amelyik méltóan örökébe lép.

A temetés

Keszler József végtisztességén jelen volt a művészi társadalom színe-java és nagy számmal a megboldogult barátai és tisztelői, híres emberek és névtelen újságolvasók egyaránt. A ravatalt a szertartásépület előtt helyezték el fekete talpazaton, fekete posztóval leborítva. Amikor a gyászszertartás időpontja, a 11 óra elérkezett és a gyászolóközönség a ravatal köré gyülekezett, azt már teljesen elborították a koszorúk, amelyeknek szalagján színházak, színészek, írók és magánemberek fejezik ki mély gyászukat a legöregebb és legtekintélyesebb kritikus halálán. Megjelent testületileg az *Újság* szerkesztősége és kiadói hivatala, *Schmid-*

dek Géza vezetésével a *Hungária Hirlapnyomda*, *Márkus Miksa* udvari tanácsos, elnök és *Pünkösti Andor* főtitkár vezetésével az újságíróküldöttségek küldöttsége. A gyászoló tömegben ott láttuk a közéletnek és művészi világnak legkiválóbb reprezentánsait. Ott volt *Krausz Simon*, *Sándor Pál*, *Kovács Gyula*, *Béla Henrik*, *Fekete Ignác*, *Gábor Gyula*, *Kenedi Géza*, *Szatmári Mór*, *Szász Károly*, *Radó Antal*, *Sebestyén Károly*, *Egger Gyula*, a színházi világból ott láttuk *Faludi Gábort*, aki kortársa volt Keszler Józsefnek. Ott volt továbbá: *Fáy Szeréna*, *Beregi Oszkár*, *Gál Gyula*, *Góth Sándor*, *Bárdi Ödön*, *Faragó Ödön*, *Faludi Jenő*, *Faludi Sándor* és *Faludi Miklós*, *Komor Gyula*, *Szilágyi Vilmos* özvegye, *Bálint Lajos*, *Roboz Imre*. A hirlapíró-társadalomból többek között: *Rajna Ferenc*, *Boross Samu*, *Sebestyén Ede*, *Lenkey Henrik*, *Cserző Hugó*, *Wallecz Jenő*, *Lakatos Sándor*, *Zólyomi Dezső*, *Gergely István*, *Mohácsi Jenő*, *Ráskai Ferenc*, *Hajdú Miklós*, *Garami Béla* és még igen sokan, akik elfogódott lélekkel hallgatták a főrabbi és a szónokok kegyeletes szavait.

Az áhítatos csendben megzendült *Abraham-*

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

son főként baritonja. Szárnyalt az ének a temető csendes allói sárguló fái között és remegve verődött vissza a komor architektúrájú szertartásépület portáléján. Körülötte sorakozott feketében az énekkar, amely gyászdalokat adott elő. Utána *Hevesi Simon* főrabbi tiszteltet parancsoló alakja jelent meg a szószéken.

Hevesi Simon gyászbeszéde

— Nyolcvanegy évet befejezett földi lét életmagaslátáról tekint ránk egy megdicsőült ragyogó szellem: *Keszler József* dr. szelleme — kezdte a főrabbi gyászbeszédét. — Betöltötte hivatását, tökéletesen szolgálta az ő lelkének istenét, az ő lelkének eszményeit, szolgálta hazáját, szolgálta az irodalmat, a tudományt, a művészetet. *Ragyogó elméjét odaadta a hivatásának és most, nyolcvanegyestendős gazdag élet után elhozta a jó Istennek azt a csodálatos agyvelőt, amit kapott, azt a csodálatos instrumentumot és azt mondja: «Mennyei Atyám, hazahoztam ezt az instrumentumot, amit használtam, hála Neked és köszönet érte!»*

— Mire használta ezt a csodálatos instrumentumot, amelynek sejtjei bámulatos munkát végeztek? Arra használta, amit a lelke sugallt neki: használta a szépnek és nemesnek kultuszára, használta az irodalom értékelésére és bírálására, a képzőművészetek tanulmányozására és megvilágítására, használta a művészet buvárlására és irányítására. Ezalatt a kisebbszabású remekművek ezreit szólította világra és ne mondja senki, hogy a kisebbszabású remekművek nem igényelnek nagy műgondot, alkotóerőt és művészetet. Egy örökösen működő, finomizlésű, nagy készséggel megáldott elmének szárnyalóan színes teremtményei azok, melyek gazdagítólág hatottak az emberi elmére, gondolkodásra, művészeti izlésre, fejlődésre.

— De nemcsak a művészetekkel foglalkozott, hanem az emberi ameliorizáció kérdéseivel is. Hiszen ő az emberi viszonyokat, a haza sorsát, fejlődését, jövőjét, az emberi-ség nagy eszméit és céljait tartotta szem előtt és igyekezett szolgálni. Mindezt magával hozta, sugallta a lelke és szolgálta bámulatos agyveleje. Szerette a szellemes írókat és gondolkodókat. A grandiózusak közül *Hugo Victort*, akit ő nem annyira színesnek, mint nagynek és hatalmasnak ismert és a lángolóknak közül szerette *Petőfit*. Ezeknek szentelte ismertető munkáit és ezek lelki hatása volt érezhető az ő munkásságán is. *De nemcsak bírált, hanem tanított is*. Nem volt *Solness* mester, aki fél a feltörekvő ifjúságtól, hanem olyan atyamester volt, aki magához ölelte az ifjúságot és árasztott az ő lelki-világából rájuk. Mint ahogy a bibliai időkben a próféták vonzották magukhoz, úgy vonzotta ő a tanítványokat maga köré. Fialtal nemzedékek öregedtek meg mellette és kidőltek sokan, de ő friss és életvidám és szárnyaló és fiatal maradt.

— Nyolcvanegy évet meghaladott az életkora. Ki mondhatná: *Mennyei Atyám*, miért szólítottad már el őt? Nyolcvanegy esztendő nagy idő. Csalódás nehezedik a szívre, a lélek kártyavára óriási sziklatömbökön épül és mikor azok összroksadnak, a lélek is lezuhan és elnyomja a ráneheződő suly, elhal az ajkon a játszi mosoly. *Nyolcvanegy év alatt sok ideál lerombolását éli meg az ember és fáj a szív és sokszor arra gondol: miért világított az az agy, ha mégis bedőlt a sötétség? Nem kell busulni ezen sem. Azoknak a villámoknak a fénye nem enyészik el az éjszakában, visszatérnek a fénysávok és az a gondolatszikra, mely egykor szárnyalt, megmarad és világít.*

— Szépet, nemeset, fenköltet! Ez lebegett a zeme előtt. A közéletben jót és tisztát, haladást és fejlődést. Nem volt tragi-

kus. A mosolygó tanítók közé tartozott. Nem is tragikus hős, aki elbukik: mosolygó gondolatai tovább szállanak és nemzedékek térnek még vissza hozzájuk.

— Keszler József dr.! Meghatottan monddunk itten Neked bucsut. Sokan szerettek, a művészek gárdáiban, a művészek galériáiban, a szerkesztőségek asztalánál, a politikai életben, az irodai körökben sokan szerettek, imádtak Téged. A magyar politika nagy alakjai ott láttak az oldaluk mellett. A magyar irodalom kitünőségei boldogok voltak, ha a Te szellemed szívárványában fűrödhettek. Sokan szerettek és sokan elhozták ide könnyeiket és szeretetüket a koporsóhoz és elkisérnek a sírhoz. Te pedig, drága jó aggastyán, aki azt mondogod az Istennek: Hazahoztam az én tisztá lelkemet Te Neked és visszaadom az én magyar agyvelőmet a magyar anyaföldnek; Keszler József köszöni Nektek a szeretetet és elbucsuzik Tőletek, testvéreitől. Szeretetünk kíséri az örök üdv és világosság országába a Te halhatatlan lelkedet. Isten veled!

Kóbor Tamás gyászbeszéde

Kóbor Tamás, az Ujság szerkesztősége nevében így bucsuzott el Keszler Józseftől:

— Az Ujság immár második szerkesztőjét kíséri végső nyugvóhelyére. A tölgyek ritkulnak és gyarapodnak az árnyak. Keszler József ravatalánál mély gyásszal gyűlünk most össze. A Gondviselés hosszú életet adott neki és ellátta tehetségekkel, melyek a legfinomabb és a legmagasztosabb életörömök élvezésére képesítették. Író volt, tehát övé volt a képzelet világa. Tudós volt, övé a realitás minden csodája és szenzációja. Szerette a szépet, jó ember volt, tehát mindent megtalált. Elfogultság nélkül a jó és a nagy keresése mellett szolgálta az irodal-

mat és a művészeteket és megszerezte a munka legszebb béré: a verejtéket homlokán, melyet fehér kendővel a szeretet törlött le.

— Amilyen pazar boldogsággal látta el őt az Élet, oly irgalmas volt hozzá a Halál. Szépen élni és szépen meghalni nem adatik meg mindenkinek, aki arra érdemes. De akinek megadatott, az érdemes volt rá.

— Keszler József! Bucsuzom én azok nevében, akik a műhelyközösségnél fogva külön helyet foglaltak el melletted. Köszönjük, hogy voltál, köszönjük, hogy ilyen voltál, köszönjük, hogy olyan okos, olyan lelkes, olyan szeretettel teli, olyan bájos voltál! Könnyű nekünk megőrizni emlékedet, mert lehetetlen, hogy valaha is elfelejthesünk. Isten veled!

Márkus Miksa gyászbeszéde

Márkus Miksa udvari tanácsos, a Magyar Ujságírók Egyesületének elnöke lépett ezután a koporsó elé és a következőket mondotta:

— Az ujságírótestületek alázatos bucsuköszöntését hozom. Keszler József nyolcvanegy éves volt és így lassankint elérkezett az az idő, amikor azokkal, akiket életükben szeretett, becsült, dicsért, gondozott, már csak álmában találkozhatott. Egyre sürűbben jelentkeztek sötét éjjelen és végre elérkezett az a nagy titkokkal terhes éjszaka, amikor nagyot álmodott, nagy álmot álmodott barátunk és megszólaltak körülötte a már rég elköltözötték árnyai, mondván: Kedves, jöjj velünk! Hűségesen elvégezted azt a munkát, amit a Gondviselés rád bízott, jöjj velünk! És az álmot álmodó nyugtalanul lélegezve felsóhajtott: Vajjon elvégeztem-e.

— És ekkor harangkongásként megszólalt egy hang, a nagy Myria hangja: Még a

földön sincs oly hitvány lélek, aki ne vallaná, hogy a rád bízott talentummal becsületesen sáfárkodtál. És ekkor újra megszólalt hivatólag a halál anygala, Azrael és Keszler József álmából átalmant az egyetlen örökkévaló, megdönthetetlen valóságba. Ugy érzem, menthetetlen bünt követnék el, ha ezért jajongással és siránkozással verném fel a temető csöndjét. Ennek a férfinak megadatott, hogy közel hat évtizeden keresztül szolgálja hazáját és az emberiséget. Megadatott neki, hogy a világ leggyönyörűbb és legnagyobb mesterségében, az ujságírásban mesterré váljék. És megadatott neki, hogy mint patriarkát szeretet, becsület, tisztület, tisztesség vegye körül. Kérdezem ujságírotársaim, vajjon bánat helyett nem irigykedéssel kell-e gondolnunk elköltözött barátunkra?

— Hosszu évtizedeken át lobogó lánggal égő fákllya volt. Köszönjük meg, hogy a halál anygala oly enyhén, oly szelid szeretettel fujta el életét, mikor az csak már pislákol. És kérjük Mindenható Atyánkat, hogy sok hozzá hasonlót adjon a mi megtiport, szegény magyar hazánknak!

Sebestyén Károly gyászbeszéde

Sebestyén Károly bucsuztatta ezután Keszler Józsefet a következő szavakkal:

— A színházi referensek szindikátusa és az Országos Színművészeti Akadémia mély gyásszal bucsuzik Keszler Józseftől. A kritikusok gyászolják a kritikust. Nekik legelső disze szervezetük feje, tiszteletbeli elnöke, a kritikusok kritikusa, aki példaadó volt mindnyájunknak nemcsak az igazságosságban, méltányosságban, ítéletének megvesztegethetetlen voltában, hanem abban is, amit oly nehezen akarnak tőle megtanulni,

hogy a kritikus «fit, non nascitur» (kritikussá lesz az ember és nem születik annak). Folytonos tanulással, önképzéssel kell tökéletesítenie magát, hogy munkásságát a köz és nemzete javára gyümölcsöztesse.

— De talán még fájdalmasabb az ifjúság gyásza, mert Keszler József az ő roppant tekintélyét, amelyet évtizedeken át szerzett, soha nem bocsátotta szolgálatába a hiuknak és felkapaszkodottaknak. Sohasem tolt a divatos primadonnák diadalszekerét. Ellenben szeretettel karolt fel minden törekvő tehetséget, ha a törekvés becsületes volt és a tehetség igazi. *A kritikust, az író, a tudóst méltó helyére fogja állítani az irodalomtörténet.* A jó embert, a bölcsét, az ifjúság barátját elsiratják barátai. Legyen áldott Keszler József emléke!

Gál Gyula gyászbeszéde

Végül Gál Gyula így bucsuzott el Keszler Józseftől:

— Szeretett, drága, jó tanítómesterünk! Az életben nem vártál és nem fogadtál el soha senkitől köszönetet. *Itt állok most, hogy ama sok száz és száz magyar színész nevében hálát és köszönetet mondjak a Te koporsódnál azért a sok fenkölt, komoly, szép és igazságos tanításért, amelyben benűnket a Te jószágos nagy szellemed részécsített.* Áldott lesz a Te emléked a mi szívünkben. Legyenek áldottak a poraid is! Amen!

Az utolsó ut

A temetői szolgák vállukra emelték a koszorukat, az *Ujság szerkesztőségének nyolc tagja emelte a koporsót s az egész szomorú*

gyülekezet, élén a főkantorral és az énekkarral megindul a megásott sir felé. A sir barna szája ott tátongott közel a szertartásépülethez, mindjárt balkéz felől. A koporsót a szerkesztőség tagjai elhelyezték a sir mellett fölállított emelvényre. *Az énekkar ismét gyászdalokat énekelt, majd Hevesi József megáldotta a megboldogultat.* A koporsót leeresztették a sirba, a jó barátok egy-egy göröngyöt dobtak a mélyére. Kongott, dobolt a koporsó ércöfödele. Egy perc sem telt belé és már domb emelkedett néhai Keszler József frissen hantolt sirja fölé. A gyászoló közönség pedig némán és meghatottan távozott el a sir mellől, ahol a legragyogóbb szellemek egyike, a legtudósabb kritikus, a legragyogóbb tollu hirlapíró, a legjóságosabb ember alussa máttól fogva örök álmát.

A részvét

Számtalan levéllel keresték fel az *Ujság* szerkesztőségét azok, akik írásban is ki akarták fejezni gyászukat Keszler József elhunytán. A részvétiratokból néhányat itt közlünk:

Keszler József elmulása nemcsak az *Ujság* szerkesztőségének pótolhatatlan vesztesége, hanem annak a hatalmas olvasótábornak is, mely rendíthetetlen hűséggel szegődött az *Ujság* becsületes küzdelmekben megtépett, de meg nem hajolt lobogója alá.

Fogadják mélyen érzett őszinte részvétem kifejezését.

Változatlan ragaszkodással hűséges előfizetőjük: György Lajos, Sátoraljaujhely.

★

A szerkesztőség nagy halottját szivemből gyászolom és igaz kegyelettel megőrzöm emlékéit. Bosnyák Zoltán, ny. államtitkár.